

Hägerstens Hembygdsförening

Vi värnar om Hägerstens kulturmiljö och unika kvaliteter som en grund för ett gott liv och en hållbar stadsutveckling med ett särskilt fokus på barns

Stadsbyggnadskontoret, Stockholms Stad
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

Yttrande över förslag till detaljplan för centrala Telefonplan, del av fastigheten Västberga 1:1 m.fl. stadsdelarna Midsommarkransen och Västberga S-Dp 2013-05016

Planförslaget

Hägerstens hembygdsförening utgår i vårt yttrande från att stadsbilden, behovet av friytor och varsamhet med kulturarvet är grundläggande för att skapa trivsamma, långsiktigt hållbara och goda livsmiljöer för oss, våra barn och barnbarn.

Vikten av dessa frågor framhålls tydligt i stadens egna styrdokument. Översiktsplanen anger att planeringen ska ha barnens bästa som en av sina utgångspunkter, i Grönare Stockholm stadgas att nya parker ska vara en del av stadsutvecklingen, i Stockholms byggnadsordning står att det byggda ska tillföra staden hållbara kvaliteter med människan som utgångspunkt.

Samrådshandlingarna talar ett annat språk. Där står i klartext att den föreslagna planen innebär:

- att stadens mål om en god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden samt en god stadsmiljö med inbjudande offentliga rum inte kan uppfyllas i detta område¹
- att stora delar av parkerna kommer att ligga i skugga stora delar av året vilket riskerar att leda till att de används i mindre utsträckning, vilket kan leda till minskad fysisk aktivitet bland barn²

Dessa konstateranden borde mana till eftertanke. Nedan utvecklar vi våra resonemang kring exploateringsgraden, kulturmiljöfrågan och barns utemiljö.

Exploateringsgraden

En god stadsmiljö förutsätter uppenbart en lägre exploateringsgrad. Blir samrådsförslaget verklighet kommer området att bli det i särklass högst exploaterade i hela Stockholm och få minst tillgång till offentlig friyta. Då bostadsgårdarna är små blir också den privata friytan liten, vilket ytterligare ökar behovet av allmänna ytor för de boende. Tänk er en bebyggelsestäthet som är fyra gånger Södermalm eller åtta gånger Midsommarkransen. I utredningen "Bebyggelsestäthet och tillgång till offentlig friyta" kommer Sweco fram till att nya parker måste tillskapas för att boende i området ska ges en acceptabel tillgång till parker och torg. (sid 2) Exploateringen inom området har minskat något sedan utredningen utfördes, men slutsatsen gäller fortfarande.

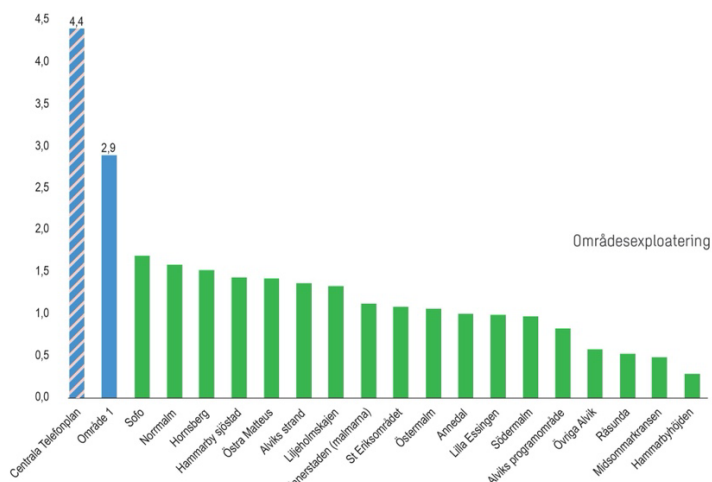
En lägre exploateringsgrad föreslogs när planprocessen startade 2014. Då utgick staden från ett förslag på 480 bostäder i kvarter om 5-6 våningar och två punkthus med 10 respektive 20 våningar. Bortsett

Hägerstens Hembygdsförening

Vi värnar om Hägerstens kulturmiljö och unika kvaliteter som en grund för ett gott liv och en hållbar stadsutveckling med ett särskilt fokus på barns

från tjugovåningshuset var det ett förslag i samklang med riksintresset LM-staden och med 1940-talsmiljön runt Midsommargården.

Områdesexploatering i några stadsdelar (Sweco 2017-10-23) Område 1 är Centrala Telefonplan, Tvålfvingan m.fl. och Timotejen m.fl. Den föreslagna exploateringen för Centrala Telefonplan idag är något lägre men utredningens slutsatser gäller fortfarande.

Kulturmiljöfrågan

Det är väsentligt att våra stadsdelars identitet och särart fortsatt tas tillvara i stadsutvecklingen. Enligt stadens byggnadsförordning ska också den befintliga bebyggelsens tidstypiska prägel bevaras och utvecklas varsamt.

De flesta stadsdelarna inom vårt område är byggda under 1900-talet. En kombination av stadsmässighet och naturkontakt kännetecknar dem liksom stora delar av Stockholm i övrigt. De är olika sinsemellan men har många viktiga egenskaper gemensamt. Här finns skolor med stora skolgårdar, förskolor med egna gårdar, stora och små parker och närhet till naturområden.

Stadsdelarna har de egenskaper som Sven Markelius 1946 framhöll i beskrivningen till detaljplanen för Västertorp: »[...] strävan [har] varit att skapa en stadsdel, som förenar en med hänsyn till bekvämlighet, gemensamhetskänsla och god ekonomi tillfredsställande stadsmässighet och koncentration med den öppenhet och kontakt mellan bostäder och natur, som är behövlig för sundhet och trivsel»³.

De ideal som Markelius redovisade har tillämpats i de stadsdelar som byggts under 1900-talet, både före och efter år 1946 och är kvaliteter som fortsatt präglar Hägersten. De flesta av de kompletteringar som gjorts på senare tid har respekterat idealen och i många fall tillfört nya värden.

Som Tyréns framhåller i sin kulturmiljöutredning är de modernistiska stadsplanerna som LM-staden, i hög utsträckning utarbetade efter tankar om optimal solbelysning av mark och fasader. Skuggning av delar av bostadsområdena innebär att förståelsen för de ursprungliga drivkrafterna i planeringen och de kvaliteter som skapats genom denna försvagas. (Tyréns sid 13) Den skugga som höghusen genererar innebär därmed en påtaglig skada på riksintresset LM-staden.

Den föreslagna bebyggelsen gränsar till stadsdelarna Hökmossen och LM-staden med telefonfabriken. Tyréns framhåller i sin kulturmiljöutredning (s 11) att den gröna zonen mellan smalhusen i LM-staden

Hägerstens Hembygdsförening

Vi värnar om Hägerstens kulturmiljö och unika kvaliteter som en grund för ett gott liv och en hållbar stadsutveckling med ett särskilt fokus på barns

och Telefonvägen men också småstugeområdet Hökmossens möte med Mikrofonvägen är viktiga karaktärsdrag att bevara.

Hökmossen är ett kulturhistoriskt värdefullt småstugeområde med sammanhållna bebyggelsemiljöer åtskilda av park-och naturmark. Inramningen av naturmark är central för områdets distinkta karaktär. Hökmossen bör inte naggas i kanten av för området platsfrämmande byggnader. Det är uppenbart att det föreslagna huset med 6 våningar kraftigt avviker från Hökmossens karaktär och planstruktur och kommer att helt förändra den naturpräglade öppna övergången mellan Hökmossen och centrala Telefonplan. Kvarter 6 bör därför utgå.

Riksintresset LM-staden

LM:s fabriksanläggning dominerar miljön och teletornet utgör en symbol och ett välbekant landmärke för stadsdelen. Tornet är ett av de uttryck för riksintresset som inte får skadas påtagligt. (MB 3kap6§)

Tornet benämns som en ”vertikalitet” och ett landmärke i Nyréns Antikvariska konsekvensanalys (sid 34), men hur planförslaget påverkar tornets betydelse som symbol och landmärke kommenteras inte. Analysen fokuserar på i vilken grad de nya byggnaderna ”syns” från olika platser, förutom för kvarter 5 där det konstateras en ”stor påverkan” eftersom kvarteret tar en del av LM-stadens grönyta. Konsekvenserna beskrivs som stor visuell eller viss visuell påverkan men konsekvenserna av detta relateras inte till förändringens betydelse för områdets kulturhistoriska värdebärare. Vi efterlyser en analys som utgår från hur de olika uttrycken för riksintresset påverkas av planförslaget.

Konsekvenserna av höghusen är inte enbart att de syns utan även att de försvagar teletornets dominans och skuggar angränsande bostadsområden. Tillkommande bebyggelse måste tydligt underordna sig tornet som är 21 våningar och ca 70 m högt och inte skugga LM-staden för att inte skada riksintresset.

Kvarter 5, som innefattar Midsommargården, är i sin helhet beläget inom riksintresseområdet för kulturmiljö. Samrådsförslaget för kvarter 5 medger en mycket större utbyggnad än vad som framkommer av tjänsteutlåtandet (2021-08-31) inför beslutet att utarbeta ett förslag för utställning. Förslaget för kvarter 5 är därigenom ett avsteg från vad nämnden beslutat. Konsekvenserna av planerna för kvarter 5 är inte enbart att grönyta tas i anspråk. Den föreslagna byggnadsvolymen är större än hela Midsommargården som går från att vara en friliggande byggnad till att vara en del i en kvartersbebyggelse vilket bryter mot områdets öppenhet. Detta är ett klart intrång i LM-stadens karaktär och sker dessutom på parkmark. Avsteget innebär även att förskolans gård blir mindre. All bebyggelse på naturmark inom riksintresset bör utgå.

Vikten av att stadsmässig bebyggelse inte expanderar över Telefonvägen framhålls i Tyréns kulturmiljöbedömning. (sid 11) Telefonvägen är den naturliga gränsen för exploatering om LM-stadens riksintressanta karaktär ska bevaras.

Barnperspektivet

Ett av målen med planen är att skapa platser för barn och unga. Det framgår klart av både planbeskrivningen och barnkonsekvensanalysen att planförslaget missat målet. Det når inte på långa vägar upp till en rimlig standard när det gäller barns och ungas behov av grönska och fria ytor för fysisk aktivitet. Bristen på friyta i kombination med att stora delar av de centrala parkerna kommer att ligga i skugga stora delar av året riskerar att leda till att de används i mindre utsträckning. Allt detta och mycket mer står att läsa i den Integrerade barnkonsekvensanalysen. Planbeskrivningen preciserar att det kan innebära att barnen i området vistas mindre utomhus och rör sig mindre än de annars skulle gjort vilket innebär negativa konsekvenser på deras hälsa och välmående.

Hägerstens Hembygdsförening

Vi värnar om Hägerstens kulturmiljö och unika kvaliteter som en grund för ett gott liv och en hållbar stadsutveckling med ett särskilt fokus på barns

Endast en förskola ingår i planen (4 avd i kvarter 5). Den blir enligt den Integrerade barnkonsekvensanalysen trång, skuggig och bullerstörd. Behovet av en andra förskola (6 avd) ska lösas i en ”separat detaljplanprocess”. Att inte ha säkrat ett så grundläggande behov utan lita till förskolor i närheten och i framtiden duger inte.

Staden måste ta barnkonsekvens- och kulturmiljöanalysen på allvar. Planförslaget kan ses som ett experiment med kommande generationers livsmiljö, ett spel med våra barn och barnbarns hälsa och välbefinnande som insats. Detta känns extra kritiskt när allt fler uppmärksammar bostadens och den fysiska miljöns ökande betydelse för folkhälsan⁴, särskilt för det uppväxande släktet. Behovet av parker och rymliga gårdar blev särskilt tydligt under pandemin.

Planförslaget måste omarbetas radikalt så att:

- behovet av förskolor inklusive förskolegårdar och parker med grönska och solljus kan tillgodoses
- behovet av förskolor säkras inom planområdet - kvarter 7 finns som möjlig och lämplig plats
- riksintresset LM-staden inte skadas – LM-tornet ska fortsatt dominera platsen, tillkommande bebyggelse får inte skugga LM-staden och ingen ny stadsmässig exploatering bör tillåtas norr om Telefonvägen
- Hökmossens kulturmiljö tas tillvara - kvarter 6 bör utgå

Birgitta Biesheuvel
Ordförande

Karin Schibbye

Tor Edsjö

¹ Bebyggelsestäthet och tillgång till offentliga friytor; sid 2 (Sweco 2017-10-23) Exploateringen inom området har minskat något sedan utredningen utfördes, men slutsatsen gäller fortfarande

² Planbeskrivning S-DP 2013-05016; sid 91 (2022-12-06)

³ Planbeskrivning PI 3285 A. sid 2

⁴ Guy Baeten: Stadsplanering, epidemier och folkhälsa – en gemensam historia, Plan 21/2021